

TRIBUNA

REDACȚIA
și ADMINISTRATIA
Deák Ferencz-utca 70.
INSERTIUNILE
se primesc la administra-
ția.
Mulțumite publice și Loc de
schia costă fiecare sîr 20 Hl.
Manuscripte nu se în-
polază.
Telefon pentru oraș și
comitat 502.

Soluția contelui Tisza.

Două soluțiuni logice și raționale se pot găsi pentru chestiunea națională. Una poate preciza politica zdrobirii și exterminării de către ținta finală a maghiarizării, alta a asimilării la orice cucerire națională, la orice asimilare și acordarea deplinei libertăți naționale în cadrul statului.

Nu mai aceste două soluții pot fi motivate și susținute în mod logic.

Căci sau i-se recunoaște unui popor dreptul de existență națională și atunci trebuie să i-se acorde *totul și toate* drepturile ordin național, fără nici o restrîngere, în toate domeniile vieții naționale până la limite puse de unitatea statului, sau nu i-se recunoaște acest drept de existență națională și atunci trebuie să i-se refuze *toate* drepturile naționale în *orice* domeniu al vieții naționale. În cazul acesta naționalitatea lui trebuie redusă la domeniul incontrollabil al drepturilor particulare. Nici o manifestare publică, nici o vorbă nu trebuie îngăduită în limba lui și trebuie oprită *tipărirea* oricărui produs de presă sau ziar în limba asta, cum se face cu cele 25 de milioane de ruteni în Rusia. Limba lui trebuie să fie pusă *auf* *Ausserbeet*, cum zic germanii; trebuie redusă la rolul unui *patois*, merit să se stîngă și să se stingă încet, cum se face cu o bucurie lăsată fără ploaie de lumină. Limba cealaltă, cea cucerită a stăpînitorilor, a »statului«, trebuie să pătrundă și să-i ia locul treptat, ca o lumină ce pătrunde întâi la suprafața lucrurilor și alungă pe încetul umbra din colțurile cel mai ascuns.

Aceste sînt cele două soluții definitive pentru chestiunea națională. Spunem *definitive* soluții *definitive*. Căci fără îndoială soluțiile singure pot fi definitive, pe când celelalte soluțiuni care ar încerca un compromis între cele două extreme, nu pot fi *definitive*, prin urmare nu poate fi vorba de *soluție*, ci e numai o *stare* provizorie, o fază trecătoare de tranziție spre una, fie spre alta din cele capete ale drumului, fie spre desnaționalizarea spre deplină libertate națională. E vorba de calea dintre cele două extremități și în punct al ei reprezintă una din mulțimea de soluții provizorii cu putință, dar nici una nu poate fi definitiv și niciodată evoluția lucrurilor nu se oprește la unul din acele puncte. Ea se află în veșnică mișcare, înaintare sau întoarcere, tinde în mod irezistibil fie spre unul, fie spre celalalt din cele două puncte finale:

1. Acolo este stare pe loc și liniște absolută. Două puteri vor lucra necontenit și senz opus asupra lucrurilor, căutând să le împingă spre una din cele două capete. Din acțiunea lor va urma o schimbare ce se schimbă din clipă în clipă și produce situațiile trecătoare, avan-

tajoase sau desavantajoase pentru părți. După cum poporul atacat în naționalitatea sa are libertate numai pe *unele* terene ale vieții naționale sau pe toate terenele, dar în grad mai mare sau mai mic, în măsura asta el e mai aproape sau mai departe de țelul final al dorințelor sale.

Pentru ce e cu neputință un compromis la calea de mijloc? Pentru că viața națională a unui popor nu se poate realiza decât prin deplinătatea tuturor drepturilor naționale în toate domeniile și direcțiile vieții colective. Nu i-se poate acorda învățămîntul național fără administrație națională bunăoară, căci poporul crescut în limba sa cere cu tot dreptul să fie administrat în limba pe care o știe mai bine și în care se petrece toată viața lui intelectuală și sufletească. Dacă invers i-se va da numai administrația națională fără instrucție în limba sa, el va cere să fie instruit în limba de care are nevoie în viața sa practică și în contact cu dregătorii. Tot asemenea nu i-se poate acorda o măsură de protecție de drepturi pe toate terenele naționale, dacă nu se poate refuza administrația sau învățămîntul național la orașe dacă i-se acordă în țară pentru săteni. Nu i-se poate refuza învățămîntul secundar sau universitar în limba națională, dacă i-se acordă în școlile primare sau secundare.

În sfârșit nu i-se poate lua dreptul de viață *politică* națională pentru mai multe motive. Mai întâi pentru că nu este logic a i-se lua dreptul vieții naționale în domeniul politic dacă i-se recunoaște în celelalte domenii de manifestări publice ca învățămîntul, cultura, administrația etc. Este firesc și logic ca iel să fie cărmuit politicește tot de fii săi, de un neam cu el, și este imposibil ca aceștia să nu formeze *un singur partid* deosebit de străini. Și apoi avînd chiar aceste libertăți naționale, el trebuie să aibă putința de a le apăra prin partidul sau partidele sale *naționale* și nu-și poate încredința interesele tocmai poporului potrivit. Iar dacă nu va avea toate libertățile naționale, va avea și mai mult nevoie de un partid național spre a le cucerii prin luptă politică.

Oicum vom privi prin urmare chestiunea asta, trebuie să recunoaștem oricărui popor dreptul vieții naționale *depline și neștirbite*. Viața lui națională e un *complex absolut unitar, organic* de manifestări publice, un mecanism unitar ruajul căruia nu se poate construi decât *dintr'o singură materie* și în care roțile de fier nu se pot îmbuca cu roți de lemn, de mucava sau de altă materie.

În orice punct am căuta să introducem o limbă străină în manifestările lui, unitatea vieții sale ar suferi, el ar trebui să învețe și să-și trăiască viața sufletească în mai multe limbi iar puterea lui de viață l-ar împinge în chip irezistibil spre eliminarea acelei părți intruse de străinism.

În realitate libertatea deplină a vieții naționale se întâlnește în puține state poliglote. O găsim în Elveția și o găsim în Polonia Austriei. Aici nici nu există o chestiune națională, căci ea este de prisos, libertatea națională fiind deplin realizată. Dimpotrivă în cele mai multe state poliglote ea nu-i realizată. Situația națională a acestor popoare nu poate fi însă citată ca o dovadă sau ca un argument, cum face contele Tisza care citează împotriva noastră pe polonii Prusiei și pe — ciangăii Moldovei, spre a arăta că noi avem mai multe drepturi ca aceste popoare.

Dacă contele Tisza dorește să argumenteze cu cazuri de asuprire națională și mai mare ca a noastră, îi servim noi bucuroși pilde și mai grave decât aceste: rutenii și românii din Rusia, italienii din Franța, provansalii din aceiaș țară, bascii din Spania etc. etc.

Dar aceste pilde nu dovedesc nimic sau dovedesc tot teza noastră. Situația acelor popoare nu reprezintă o *soluție definitivă* a chestiunii naționale, ci o *stare de tranziție*, de tranziție națională, în care se desfășoară procesul de desnaționalizare și în care se realizează o stare de tranziție spre una din cele două soluții definitive: moarte națională sau viață națională deplină. Este o întâmplare că ele se găsesc într'o fază *mai înaintată* a libertății naționale ca noi. Dacă contele Tisza le citează pe ele contra noastră, cu același procedeu noi îi vom cita contra lui popoarele care se află într'o fază *mai înaintată* decât noi, bunăoară pe cehii, italienii, slovenii și românii din Austria, pe sașii din Ungaria, pe grecii din Turcia etc.

Care e rostul acestor expuneri?

Credem că oricine a ghicit legătura lor cu recentul discurs al contelui Tisza. Soluția lui e un compromis între cele două soluții extreme, singure logice a oricărei chestiuni naționale. Contele Tisza înțelege că nu mai îndrăznește a propovădui nimicirea noastră totală pentru simplul motiv *că e cu neputință*.

Dar șovinismul său unguresc nu-l lasă să facă nici concesiunea cealaltă a libertății naționale depline pentru nemaghiari. Prea sînt multe și frumoase privilegiile naționale în posesiunea cărora se află azi poporul unguresc în dauna noastră, și egoismul orb al celor *beati possidentes* nu-l lasă nici pe el să le sacrifice de bună voie, deși cu durere și cutremur în suflet el înțelege că *trebuie* să dea măcar ceva din prea multul de drepturi al neamului său.

Astfel a ajuns contele Tisza la »soluția« sa: a ne da ceva, pentru a nu ne da totul. Nu știm încă în ce va consista acest *ceva* ce este dispus să ne dea, discursul său în privința asta e de o nelămurire ciudată și cuvintele multe-multe par mai mult a-i servi spre a-și ascunde ideile și »soluția« decât spre a o da pe față.

Intr'un discurs mai vechiu, rostit pe timpul campaniei electorale, el a făcut unele indicații vagi, spunând că ne recunoaște dreptul culturii naționale. Dar contravaloarea ce ne cere pentru asta e reanțarea la viața politică. Oricare ar fi însă soluția sa, ea e una din soluțiile provizorii, e un compromis care se oprește la calea jumătate. Contele Tisza nu recunoaște libertatea vieții politice, probabil nici dreptul administrației naționale, și în schimb el ne oferă concesiunea culturii naționale, o concesiune care probabil va consista în retragerea circularii de catechizare și poate, dar improbabil, în modificarea legii școlare a lui Apponyi. Iată toată faimoasa-i »concesiune«. El ne admite un singur teren al vieții naționale, spre a ne lua toate celelalte și pe acest singur teren el nu face decât să ne redea ceea ce am avut și avem în parte și azi, (căci circulara de catechizare se știe că nu se execută, grație rezistenței bisericii noastre) fără a adauga nimica la măsura ne-completă de drepturi ce am avut și mai înainte pe terenul învățământului național. Am fost noi mulțumiți cu drepturile de învățământ național înainte de Apponyi? Unde sânt școlile de stat românești, primare și secundare, cerute de legea naționalităților? Unde-i universitatea românească pe care nici legea asta nu ne-o admite?

Va să zică contele Tisza nu ne promite nici măcar pe acest singur teren al culturii libertatea națională deplină. Iar în schimbul acestei »concesiuni«, el ne cere tot restul vieții naționale, cere renunțarea la tot ce cuprinde programul național, administrație, justiție românească egalitate politică, bazată pe votul universal etc.

Aceasta-i faimoasa soluție a contelui Tisza: una din cele mai mizerabile din jumătățile de soluții ce se pot da unei chestii naționale. E mai puțin de o jumătate de soluție, nu e nici o zecime din soluția dorită de noi. Ea e mult mai aproape de extremul celalalt al desnaționalizării, al zdrobirii noastre depline, decât de extremul

spre care tindem noi, libertatea națională. E o soluție nedesăvârșită, șchioapă și oarbă și nici odată nu vom consimți să ne reducem viața națională la măsura propusă de contele Tisza.

Înțelegem pe Mocsáry și înțelegem pe Bánffy cari au dat ei singuri cele două soluții extreme ale chestiei noastre, dar nu înțelegem pe contele Tisza care se oprește la calea de mijloc, de un sfert sau de o zecime.

Dacă contele Tisza ar realiza »soluția« sa, ea nu poate crea decât o fază provizorie, un popas pe calea spre țelul libertății naționale depline. Dacă el visează ca să dea chestiei noastre. O soluție definitivă se înșeală.

Prin soluția sa, contele Tisza ne mărturisește însă altceva, ceea ce nu vrea să spuie. El mărturisește că cu toată »biruința« sa electorală, sântem departe de a fi zdrobiți și că trebuie să ni-se facă concesiuni. În soluția sa se cuprinde o mărturisire prețioasă: neputința de a ne desnaționaliza. Ea cuprinde renunțarea la unul din cele două soluții extreme, ca imposibilă și irealizabilă și mărturisirea că trebuie să ni-se dea ceva. Și pentru a nu ajunge la extremul celalalt: libertatea noastră deplină, contele Tisza ne oferă ceva spre a nu fi nevoit să dea totul.

Petru aceia în gestul lui de ipocrită generozitate cu care ne oferă concesiunile sale, noi nu vedem decât un semn de slăbiciune a pretinsului »biruitor« din campania electorală. Unde s'a văzut un biruitor deplin, să facă de bună voie concesiuni celui învins. Prin acest gest se mărturisește alt sentiment decât generozitatea, sentimentul palid și tremurând al fricei de cel învins care se va ridica și își va înolupta mai furios și mai primejdios decât oricând. A fost o biruință filipică, domnule conte, și sentimentul acesta te face să dai de bună voie ceea ce însă biruitorul nu vrea să primească, ci urmează lupta înainte și-ți va smulge în curând tot ce i-se euvine!

Un coleg ungar, simpatic.

De Gh. Dumbravă.

Avem foarte puține ocazii de a vorbi despre literatura ungurească. Prăpastia dintre neamurile noastre ne ține departe de orice mișcare intelectuală a lor. Și dacă n'ar fi manualele didactice, în cea mai mare parte stupide, cari să ne silească a învăța ceva despre trecutul lor literar, este sigur că nu ne am îmbulzi de loc să le cunoaștem literatura. Neapărat, cu atât mai puțin se silesc maghiarii să ne cunoască producțiile noastre și de aci o nesocotire reciprocă destul de firească.

Aflu însă potrivit de a face aici amintire de un scriitor ungar mai tânăr, care mi-se pare a fi o figură mai simpatică, decât mulți alții, pe cari îi întâlnim în revistele lor. Tinerul acesta scrie ce e drept în nemțește și trăiește la Berlin, unde e mult gustat pentru criticile sale. Dar este totuși o forță ridicată din generația cea mai nouă a intelectualilor unguri, din cei de o pănură cu Molnár Ferencz, autorul frumoasei comedii »Diavolul«, jucată și la »Teatrul Național« din București. Tinerul literat, din care face parte și criticul nostru, cu numele Ludovic Hatvany, au orizontul mai largi ca predecesorii lor, au o cultură mai generală, au fost prin Berlin, Paris și Roma și cunosc bine tainele literaturilor contemporane.

Am citit o dare de seamă elogioasă într'o revistă asupra ultimei cărți a acestui Ludovic Hatvany și, procurându-mi cartea, am găsit într'adevăr noutăți surprinzătoare, gânduri simpatice

și forme măiestre, despre cari nu va strica să ne ocupăm. Stăpân pe convingeri proprii, pe cunoștințe estetice variate și mai cu seamă pe o drăcească formă de expunere, Hatvany exprimă îndrăzneț multe idei, vrednice de apreciat și se afirmă ca un talent polemic de respectat. Doar pe loc și colo de se pierde în afectări de boem exagerat și de-și permite prea mult pe socoteala paradoxelor sale.

Volumul lui Hatvany este intitulat »Ich und die Bücher«, adică »Eu și cărțile mele« și ne surprinde dintr'un început evlavie extraordinară cu care vorbește despre acele cărți mai de seamă din literatura universală, cari i-au dezvoltat mai mult personalitatea:

»Sânt cărți — zice Hatvany — cari nu mai sânt cărți, ci experiențe. Ele îți dăruiesc ani de viață și îți adună plăceri nemărginite și orice răzvrățire din tine. Sânt cărți, cari în realitate nu mai sânt cărți, ci lumii întregi, din cari adie un suflet urlaș. Și sânt altele, cari reușesc să-ți fie părinți, iubiti, prieteni, surori și — ceea ce este mai prețios pe pământ — să-ți fie dușmani încruntați. Aceste sânt ca vița de vie ce se urcă până la ferestra casei tale; sânt catafalcul logodnicei tale; sânt lacrimile mamei și leagănul copilului; sânt razele de soare, ce te salută în zori; sânt inima ta însăși pe care o auzi bătând. Cărți sfinte și strălucitoare...«

Cel ce atât de mult adoră cărțile bune din lume, încetează a mai fi ungar pentru mine și nu e decât un brav camarad în câmpul de cercetare și de simțire. Și îl citesc cu drag și îl urmăresc cu plăcere.

Discursul lui Tisza și România
Ziarului »P. Lloyd« i-se telegrafiază din București: »Discursul contelui Tisza a fost făcut în cercurile politice de aici o impresie excelentă; cercurile politice văd în acest discurs tendința personalităților politice ungurești de a ajunge la o înțelegere sinceră cu românii din Ungaria și de a strânge mai mult legăturile prietenești cu România.«

Grație liberalismului guvernelor ungurești ziarele din România ne vin numai în două-trei zile. Așa încât numai din »Lloyd« putem afla despre »impresia excelentă« a făcut în București discursul lui Tisza.

— Alegerea dela Ighiu. În »Tipografa« din Orăștie a apărut, în broșură, un raport necunoscut și documentat despre alegerea dela Ighiu unde a fost ales deputat Szász József la locul vacant al candidat național Dr. Alexandru Voevod.

În acest raport sânt înșirate toate aberanțele volnicile săvârșite de președintele așezării și porunca lui, de jandarmi. Nu a fost votat nici care să nu se fi făcut uz și, cu toate acestea, candidatul guvernamental abia a putut să obțină o majoritate de 1 vot!

Raportul acesta se publică în urma unei hotărâri a comitetului nostru central și va fi însoțit de rapoartele despre alegerile din celelalte circuli. Rapoartele aceste amănunțite vor putea să servă ca bază unei lucrări merite pentru marea strălucită despre libertatea așezării ungurești.

Scrisori din București.

Dela Vatra Luminoasă. — Greva tipografică. — Studii la românii din Serbia. — Originea tatei condamnabilă. — Pentru blândea.

București, 30 Iulie.

M. S. Regina Elisaveta a României, la rînta ei de a veni în ajutorul celor suferinți înființat la București Institutul pentru îngrijirea orbilor: Vatra Luminoasă Regina Elisaveta. În început s'a făcut mult sgomot în jurul

»Trăiește-ți viața, trăiește-o cu toată viața — continuă el, vorbind de rostul actualității activitatea scriitorului, — și nu te însușești decât pentru acea parte a activității celor morți, ca-ți-ar putea ridica valoarea și te-ar putea complota. O falsă grațitudine să nu te seducă și nu te îndemne a studia trecutul, de dragul lui. Lasă oamenii străini ai vremilor străine să doborâie în mormintele străine și nu căuta pe cei mari în operele lor. În toți și în toate, te ocupă numai pe tine. Tu ești măsura și tu ești oricărui studiu, oricărui critice și fiecarei. Observă-te pe tine și ceence simți singur. Spinge tot ce nu-ți e de priință. Și stabilirea storiilor și a cauzelor ce le-au provocat meste o sistemul tău critic.«

Binevenit este Hatvany de-asemenea căderii de alții, se ridică și el în contra gulelor, a sistemului și a pedantismului critică:

»Înainte de toate, evită să stabilești reguli — zice H. în cartea sa — căci regula nu poate ține niciodată pas cu tine. A emite o judecată înseamnă că ai luat asupra-ți îndatorirea de simți și a te rosti vecinic în același sens. După experiențele de astăzi, vei mai căuta să folosești de impresiile de ieri, vei simți că apasă și te sugrumă. Nu crede deci că ești tor a stăruii în cele stabilite. Perseverând în dinț, te minți pe tine singur. Căci a judeca seamnă să știi găsi drumul spre viață, unde curg și se prefac. Judecarea este ca și creația întru-chipezi prin ea schimbările și prefacerile. Toate oscilează de-asupra prăpastiei vieții și raportul dintre operele de artă desăvârșite și

...și inițiativa a fost primită cu elogi
de către întreaga lume civilizată.
Memoroclii, cari vegetau pe la colțurile strade-
steptând mila trecătorilor, au fost adunați
în acest institut, li s'a dat de lucru, au fost în-
vățați meserii, au fost luați astfel din sarcina
socială. Pusă sub administrația unor ovrei spe-
cializate, această instituție era aproape de
înflorire. În scurt timp datorită l-se urcară în chip
de succes. Astfel fosta administrație, care devenise
de cult de jidani a contractat în colonie un im-
mortal de 200 de mii de mărci.

...creștină a celei mai milostive reg'ne a
speculată fără nici un scrupul de acești
ordinari. A trebuit ca statul să intervie,
să salveze Vatra Luminoasă, transformând-o
într-un modest Azil pentru orbi. Cu aceia oca-
ziarele ovreștili au alarmat lumea cu e-ge-
rie lor. Îndeosebi a fost atacat valorosul Dr.
S. O. Vaida și Barbu Știrbel. Campania n'a avut însă nici
un rezultat. Administratorul ovreu al instituției
trebuia să plece. Majestatea S. Regele Carol
a dat din propria sa casetă suma de 500 mii de
lei pentru a opera cheltuielilor viitoare și a
salvării lor.

Pentru îngrijirea orbilor s'a construit la o de-
partare de doi kilometri de București un azil,
unde profesori și maestri specialiști instruesc pe
orbi conform dispozițiilor lor. Pentru întreție-
rea azilului, pe lângă veniturile lucrurilor con-
tribuționale de orbi, s'a votat suma de 50 de mil
de lei. Pentru îngrijirea mersului bun al institu-
ției a fost numit un consiliu de administrație
format din domni Dr. Cantacuzino, I. Procopiu,
S. O. Vaida și Barbu Știrbel.

Astfel s'a pus capăt pe de o parte abuzurilor
pe care le făceau în numele instituției alții șarlatani,
pe de altă parte s'a pus capăt încercărilor
de a parveni sub scutul acestei instituții,
cărora între era de a veni în ajutorul celor
ce suferă de noroc, iar nu să ajute la ridicarea atâtor
măști.

De două săptămâni se observă o vie agitație
printre lucrătorii tipografi din București. Lucră-
torii, având în vedere scumpirea nemai pomenită
a energiei în capitală, cer reducerea timpului de
lucru la 8 ore și jumătate pe zi și ridicarea sa-
lariului de la 30 de lei, la 32 de lei pe săptămână.
Săptămâna trecută s'au pus în grevă lucrătorii
de la trei tipografii. Săptămâna aceasta s'au pus
în grevă și lucrătorii de la Socer, Baer, Carol
Göbl, Frații Göbl, Ionescu etc., rămânând des-
chise numai tipografiile, în cari se tipăresc zia-
rele. Lucrătorii sânt deciziși a nu relua lucrul până
nu li se vor satisface cererile. Pe de altă parte

...abilitatea sa schimbăcioasă zace ori ce măsură
și orice valoare a cunoștințelor tale despre artă.
În aceeași ordine de idei:

Știți voi ce înseamnă, dacă Sultanul trimite
un artist să încheie în cutii artistice câte o sforicică
de artă, fină și mălăscasă? Înseamnă că: acum
te spânzuri, iubite! Și favoriții laudă pe Dom-
nul și bunătatea Sultanului și nu ezită un mo-
ment să-și ia pedeapsa cu moartea. Căci este
cunoscut ca harul Sultanului să se mai reverse și
pe asupra altor favoriți, iar din această fabulă în-
țelăm, că criticul trebuie să fie și el un Sultan.
Să mai trimită și el sforicicele unor anumite idei
politice, căci din potrivă acele devin idei fixe,
cu moarte. Să fie criticul vecinic pregătit de tran-
ziție, căci pe cum se știe în lumea asta toate
sunt trecătoare. Viața, iubirea, credința, arta, po-
ezia și tunelurile toate sânt trecătoare. P. ntru
ce să te primenești însă, îți trebuie ceva nou,
ceva proaspăt, ceva mai apropiat de suflet. În
lumea aceasta schimbă-i nimeni nu rămâne mai
de puțin timp ca gravul și pomposul judecător, care
te rece și nemișcat și dă sentințe: e un mon-
stru de lemn acest judecător și nu un critic de
artă.

Și mai la vale:

Pentru-ca să poți înțelege cum rezultatele tre-
curilor se repercutează la contemporani, trebuie
să te înțelegi cu toate fibrele în rădăcinile vremii
noastre. Artă adevărată este totdeauna actuală. Cri-

patronii au închis atelierele, concedind și pe lu-
crătorii, cari n'au aderat la grevă, declarând că
nu vor să cedeze terorizării. Greva amenință
să atragă și pe lucrătorii din atelierele ziarelor.

Lucrătorii se susțin până acuma din fondurile
societății lor. În același timp au telegrafiat încă
și secretariatul internațional dela Bern, cerând
ajutoare. Căci ei de asemenea sânt hotărâți să-
i determine pe patronii la satisfacerea cererilor lor.

Odată cu închiderea cursurilor în școlile pri-
măre și secundare elevii, sub conducerea profe-
sorilor lor pornesc în excursiuni prin diferitele
părți ale țării. Mulți absolvenți ai liceelor au ple-
cat prin ținuturile locuite de români, în țările în-
vecinate. Acestea sânt de sigur excursiunile cele
mai instructive. O hotărâre lăudabilă a luat so-
cietatea geografică română, care, dupăcum se știe
lucrează acum la alcătuirea unui mare dicționar
etnografic al țărilor locuite de români. Dicționa-
rul Bucovinei a fost terminat. Acum se lucrează
cu mult zel la dicționarul Transilvaniei. Societatea
geografică a oferit un premiu de două mii de lei
pentru un studiu asupra românilor din Serbia.
În această țară de alungul Dunărei și mai ales
pe valea Timocului sânt zeci și sute de comune
românești, aproape necunoscute. Foarte puțin se
știe despre viața acestor frați ai noștri, cari lăn-
celesc, cari încetul cu încetul se vor pierde, dacă
nu se vor face sforțări pentru deșteptarea con-
științei lor naționale.

Anul trecut studenții dela seminarul de geo-
grafie al dlui S. Mehedinți au făcut o excursiune
în aceste părți. Păcat că nu s'a publicat o dare
de seamă amănunțită asupra celor văzute cu acea
ocazie. Ar fi bine ca asemenea excursii să se
facă cât mai des. Hotărârea societății geografice
vine ca un frumos îndemn pentru tinerii capa-
bili, cari armați cu cunoștințele necesare, ne
ar putea da o icoană fidelă asupra felului de trai
al românilor din Serbia.

Sânt o sumă de oameni, cari țin cu orice preț
să fie originali, să lasă din ei un amănunt de
rând. Mai lunile trecute un tânăr student și-a
permis să insulte pe profesorii săi, numai din
dorul de a fi original. E o boală aceasta, în
contra căreia trebuie luate de cu vreme mă-
suri. Căci în seara lor de originalitate acești
bolnavi nu se uită la acela cărora se adresează,
nu caută pe cine și cum atacă. Astfel zilele a-
cestea un învățător din comuna Grebănuș, Jude-
țul Râmnicul-Sărat, la o serbare școlară, la care
au participat aproape toți sătenii din comună, a
ținut cu orice preț să lasă din rândul obșnuiți-
lor admiratori ai voevodului Cuza, la memoria

...tica adevărată este și ea cea actuală. Întâia dato-
rie a oricărui artist și critic este să rămână con-
temporan. Vremea, ziua și ora, cari trec zgomo-
toase de-alungul de stradă, să ne răsune în suf-
let futuror.

Cu felul acesta de a fi pururea actual și a re-
specta atât de mult originalitatea la un artist și la
orice scriitor, nu ne mai surprind următoarele
rînduri firești în potriiva imitatorilor:

»Mi e teamă de artistul mare de azi. Căci pe
oamenii, cari, lăsați în grija lor și-ar fi văzut sin-
guri de drum, li abate. Pe neobservate sau cu
forța li silește să-și ia urma. Ceea-ce ei singuri ar
fi putut să cuceriască, li se dă astfel de-a gata.
Mi e teamă deci de astfel de apariții și mai cu
seamă de imitatorii lor. Căci ceea-ce pentru arti-
stul de seamă a însemnat o viață, o luptă grea
și cu sânge, pentru imitatori este un lucru de
nimic și ei li zic: stil! A crea fără să ai o moti-
vare prin însăși viața ta: iată ce numesc imita-
torii o stilizare! Dar eu sânt de credința, că vir-
tuoșii și imitatorii și toți acela cari în afară de
sfil nu au nici un merit, să fie urmăriți de a-
dreptul cu poliția. Căci imitarea nu este decât
opera unor prestidigitatori și un furt din sufle-
tul cel mare al omenirei...

Și cartea lui Hatvany continuă în genul acesta,
nou și sprinten, fixând frumoase reflexiuni și
deschizând interesante perspective.

cărula se închină tot românul, și se vorbească
în termeni cât se poate de necuviincioși despre
acest mare domn, care a realizat visul de unire
al unei generații idealiste.

Învățătorul din chestiune se numește Hașigan.
Impresia, care a făcut o în fața țărănilor a fost
dezastruoasă. Opinia publică este de asemenea
revoltată de atitudinea acestui domn, atins de
flagelul dorului de originalitate. Căci, dacă o
lume se închină înaltea memoriilor marelui domn,
un învățător, un luminător al poporului, are cu
atât mai mult datorita de a răspândi cultul me-
morielor lui la acela cari și astăzi li bine cuvîn-
tează. În presă s'a pornit o campanie în con-
tra lui și e foarte probabil că învățătorul Hașig-
gan, în loc de a culege laurii originalității sale
se va alege cu o pedeapsă exemplară. O merită
în tot cazul.

Presă din regat nu este mulțumită cu rezulta-
tele, pe cari le a dat până acuma colecta pentru
ajutorarea victimelor inundațiilor din Bănat. Zia-
rele făcând o comparație între sumele adunate
cu ocazia inundațiilor dela Seghedin și între cele
de acum din Bănat, constată marea diferență și
îndeamnă publicul să jertfească acum cu atât
mai mult, cu cât este vorba de a veni în ajuto-
rul românilor. Un frumos exemplu a dat zilele
acestea domnișoara Zoe Vlădoianu, care a dat
o mie de lei pentru inundații din Bănat și altă
mie pentru inundații din țară, unde, după cum
se știe, în multe locuri agricultorii au avut să
sufere cu ocazia ploilor din luna trecută. Astăzi
ziarele publică un nou apel, îndemnând publicul
românesc să vină în ajutorul fraților noștri.

Corresp.

Un deputat ungur despre discursul lui Tisza.

În numărul nostru de ieri am dat un scurt re-
zumat al discursului pe care l-a rostit deputatul
ungur Kelemen Samu. Dăm astăzi, după notițele
stenografice, partea aceea a discursului, în care
acest deputat ungur se ocupă cu politica de na-
ționalitate a contelui Tisza.

Domnilor deputați. Ținta urmărită de discursul
pe care l-a rostit ieri contele Tisza e, fără în-
doială, de-a dovedi că chestia naționalităților a
ajuns astăzi o problemă actuală a vieții politice
și că parlamentul trebuie s'o socotească între a-
gendumurile sale actuale.

Mai puțin învederate sânt însă scopurile se-
cundare ale acestui discurs. Între aceste văd și
un atac la adresa politicii de naționalitate ur-
mată de coaliție. Eu nu sânt îndrăgît de această
politică coaliționistă, tot așa precum nu aprob
nici politica de naționalitate ce se face în Un-
garia de decenii, îndelungate. Lipsa de rezultate ale
acestei politici, dovedește direcția ei greșită. Ră-
nile chestiunii naționalităților sânt însă mult mai
adânci.

Că această chestiune s'a înveninat atât de
mult, se explică prin înapoierea economică a na-
ționalităților. Iar această înapoiere în parte e o
urmare a politicii guvernelor ce s'au perindat.
Mai sânt și cauze culturale cari iarăș se reduc
la greșelile guvernării. Sânt și cauze sociale, pe
cari le a provocat întreaga societate ungurească
cu direcția sa exclusivistă. Sânt și cauze adm-
nistrative, pentru că e drept că mizeria adm-
nistrației noastre o simte întreg poporul țării, —
dar trufia administrației ungurești nu se mani-
festă față de nimeni cu atâta putere, ca față de
naționalități. (Aprobări în stânga extremă și în
centru).

Atacul contelui Tisza mai are și o altă țintă
secundară. Pentru că atacul acesta e îndreptat im-
potriiva politicii de naționalitate inițiate de actua-
lul guvern și e îndreptat împotriva aceluia mem-
bru al guvernului, de care pe dl Tisza și pe alte
terene li despart vederi diametral opuse. E ciu-
dat că de vreme ce d. Tisza stăruie pe lângă ne-
cesitatea inaugurării unei politici mai conciliante,

Gulere și manșete mai frumoase cură-
tește fabrica de spălat cu aburi

UNIÓ

Kluj—Kolozsvár, Ferencz József-út 102.

— — — Telefon Nr. 395. — — —

Lucrările din provincă dacă trec peste 5 cor. le retrimite franco.

pentru crearea unei armonii și înțelegeri sincere între unguri și cetățenii noștri de altă limbă, acțiunea sa de împăcirea începe cu declarația că legea de presă trebuie înăspriată, că judicătura de până acum a fost prea conciliantă și că trebuie să creștem o poliție specială pentru naționalități. Cu măsuri polițiene, cu procese politice de presă nici când nu s'au putut rezolvi chestiuni politice, cu atât mai puțin au putut fi potolite agitațiile politice. (Aprobări în stânga).

Domnilor deputați, acesta e punctul cel mai slab al acestui discurs și dovedește că d. orator nu s'a prea ocupat cu această parte a chestiunii. Dacă s'ar fi ocupat, ar cunoaște măcar statistica proceselor de presă, statistica aceasta înspăimântătoare care dovedește că, în privința proceselor de presă Ungaria ține recordul în Europa întreagă (Aprobări în centru). Examinând această statistică, vom constata următoarele: Trebuie să premim că datele sânt absolut oficiale, dar poate nu vor fi complete, adică se poate că se vor fi pornit și mai multe procese, dar că mai puțin în nici un caz.

Începând dela 1 Ianuarie 1907, în acești trei ani și jumătate în Ungaria au fost 349 de procese de agitație cari au fost sistate și 199 procese în cari s'au adus sentințe de condamnare. Dacă vom mai adăoga la aceste și procesele — să zicem 100 de procese de agitație cari sânt acum în curgere, (Voci în centru: Sânt și mai multe!), rezultatul va fi că în trei ani și jumătate Ungaria a avut 648 procese de agitație, adică tot a doua zi un nou proces.

Dacă vom lua în considerare că dintre aceste procese 349 au fost sistate, ajungem într'adevăr la o constatare înfrântătoare. Nu pentru motivul că judecătorii nu și-ar împlini doară chemarea, ci înfrântătoare pentru faptul că aceasta e adevărata politică de șicanare când pornești 349 de procese lipsite de orice temei serios! 349 de procese cari au agitat pe cel ce au fost acuzați și au agitat cercurile largi din cari acuzații făceau parte. (Aprobări vii în centru).

O voce (în dreapta) Coaliția!

Kelemen S.: Cel cari vor statornicirea acestor stări; cel cari doresc ca Ungaria să ajungă iarăși la punctul de unde scăpase într'o clipă fericită, la era proceselor de presă, acela — poate fără voie — nu muncește pentru binele Ungariei și n'are dreptul să afirme că el luptă pentru pacea cu naționalitățile. (Aprobări în centru). Admit că e datoriu statului de-a pedepsi crimele ce se săvârșesc împotriva lui, dar mijloacele de reforsiere trebuie aplicate cu cea mai mare prevedere mai ales în cazuri ca cele de cari vorbesc. Numărul mare al proceselor sistate dovedește că până acum a lipsit această precauțiune!

Domnilor deputați, nu pot bine distinge nici mijloace prin cari vrea să rezolve contele Tisza chestia naționalităților. În realitate nici nu a făcut vre-o propunere concretă. D. orator a simțit mal mult răul, decât să știe leac prin care să-l tămăduiască. Contele Tisza e gata să facă anumite concesii, dar numai dacă se va convinge că aceste concesii vor duce la scop. Și începe cu disconsiderarea celor cari astăzi sânt reprezentanții naționalităților în parlament și se adresează la conducătorii lui firești.

Dacă dorim pacea, dacă nu voim să potolim numai frământările, ci să înlăturăm și cauzele lor, e firesc că în rândul întâi trebuie să tratăm cu cea mai bună înțelegere, sănt reprezentanții acestor frământări și cari au ajuns în cameră în urma acestor frământări. Dacă însă li disconsiderăm în acțiunea al cărei scop e împăcirea, vom potența numai puterile lor de rezistență, îi vom îndârji și mai mult și-i vom sili să fie cel mai înverșunată opozițională (Aprobări în centru).

Dați-mi voie domnilor, dar noua acțiune a contelui Tisza seamănă foarte mult cu acțiunea dela Ugra, care a urmărit și ea împăcirea, dar a avut rezultatele înfrântătoare pe cari toți le știm. (Aprobări șgomotoase în stânga extremă și în centru).

Cu conștiința liniștită pot să afirm în numele meu și, cred, și în numele partidului meu, că vom

sprrijini sincer și cu desinteresare orice acțiune serioasă care va tinde la tămăduirea rănilor chestiei naționalităților. (Aprobări în stânga). Dar și greșelile acestei acțiuni le vom combate cu același obiectivitate.

Scrisoare din Roma.

Preotul aviator. — Căderea aeroplanelor. — Ce poate să facă un interview. — Fantazia unui ziar francez. — Problema zborului. — Echilibrul pasărilor și al omului. — Alți noi martiri ai aviației.

— Dela corespondentul nostru. —

Roma, 10 Iulie st. n.

De mai puțin de un an, avântul ce a luat aviația este așa de mare, încât putem spera că în curând acest nou mijloc de locomoție o să ajungă la îndemâna oricui, așa cum au ajuns trenurile. Căci dacă ne gândim puțin, întorcându-ne gândul înapoi, ce găsim că era acum doi ani aviația? Aproape nimic: slabe și fricoase începuturi, glume sarcastice la adresa celor ce-i vorbeau de posibilitatea zborului omului, ba chiar epitețe de »nebuni«, date celor dintâi apostoli ai acestui nou mijloc de transport.

Azi, în gazete vorba »aviației« nu mai este un neologism, iar parcursuri de sute de kilometri în aer, cu mașini mai grele decât aerul, nu mai impresionează în același chip în care impresionau acum un an primele zboruri nesigure și de scurtă durată făcute de frații Wright sau la circuitul din Reims.

Dar nu numai atât: un fel de furie de a zbura a început să cuprindă pe toți și persoane cari în viața lor n'au știut ce este o lege mecanică de echilibru s'au ce este un motor, au început să construiască aparate de zburat, mai mult sau mai puțin bune. Azi nu se mai poate număra pe degete sistemele de aparate de zburat, căci biplanul Wright a început să fie înlocuit cu monoplanul, iar monoplanul Bleriot a ajuns la al 28-lea model, în afară de sute de alte mașini, făcute de sute de alți constructori. Și toate acestea numai într'un an și ceva! Doamne, ce o să fie peste 3—10 sau 20 de ani? Bietele rândunici de frica coloșilor cari vor spinteca aerul, purtând oameni, ele bietele pasări vor fi silit să trăiască retrase în păduri, sau lângă lacuri ca rațele, sau prin cotețe cu găinele. He! progresul are nevoie de tot ce ne înconjoară, omul vrea să cucerească și aerul după ce a cucerit pământul... iar după ce vom cuceri și ce mai rămâne de cucerit?... ne vom duce să ne odihnim frumusețea între patru scânduri, supt un metru de pământ și ce vor mai ști oasele noastre de lumina și de aerul pe care corpul nostru îl cucerise?

Dar... să revin la titlul ce l'am pus în fruntea acestei scrisori și să vă spun cine este și ce are de gând să facă acest *preot aviator*, Aldo Bernetti. Vă scriu acestea, pentru că prezintă două puncte importante: un preot care se ocupă de aproape cu aviația și importanța sistemului său, care se bazează pe un alt principiu, nu pe acela al aeroplanelor de până acum.

Preotul Aldo Bernetti este mic de statură, palid, slab, trăiește foarte simplu în parohia sa Terrara, un sat frumos și mic lângă Spoleto în provincia Umbria. Încă din anul trecut se răspândi-se vestea că lângă Spoleto un preot se ocupă cu aviația, iar ceva mai târziu după aceasta, corespondentul din Spoleto al unui ziar roman a interviewat pe acest preot asupra sistemului său și asupra speranțelor sale. Negreșit că preotul nu a spus secretul său, ci s'a mulțumit să asigure pe gazetar că dânsul speră în o completă victorie. Acum de curând, preotul Aldo s'a dus la Verona și a asistat la concursul de aviație ce s'a făcut acolo, studiind zborul și echilibrul lor. Din acest studiu, preotul Aldo și-a întărit și mai mult credința în sistemul său, adică: atât timp cât aripele aeroplanelor vor fi rigide, atât timp cât aviatorul și mașina nu vor face aproape un corp comun, aeroplanele nu vor fi sigure în aer și căderea lor va depinde de o

foarte mică schimbare de vânt sau de greutate de cârmă.

Preotul Aldo, are un sistem al său de zburat, și în interviewul său din anul trecut, spusese că sta, fără să precizeze nimic. După ce a primit preotul Aldo a primit o mulțime de scrisori prin cari i se cereau detalii asupra invenției și cum articolul-interview s'a reproduș a zborului zete străine, scrisorile au venit și din țările nu numai din Italia.

Ca curiositate vă spun că a primit o scrisoare lungă dela un băiat de 16 ani din Cambray în care li spunea că și dânsul a descoperit metoda de a zbura, și-l roagă să i scrie asupra sistemului său, spre a le compara între ele și să trimese și un mandat postal de un franc, ca să răspuns!

Din Bruxelles, un belgian l'a scris că sistemul său s'ar putea adopta la bicicletă, căci e capabil să i plătească ori cât o vrea. Un alt belgez i-a scris că are un prieten foarte bogat care l'ar ajuta, dar mai înainte ar vrea să i scrie o scrisoare de venția. Ba un ziar francez a publicat o scrisoare în care se zice că preotul Aldo a sburat cu aparatul său în fața Papel. Negreșit că această fantazie nu se rească, n'a fost nici cel puțin desmintită de preot exagerată.

În curând preotul Aldo o să plece la Roma, orașul cel mai industrial din Italia și o să cerce vre un ajutor pentru construcția mașinii sale. Dacă n'o găsi, este hotărât să facă orice sacrificiu posibil și să și construiască mașina cu mijloacele sale mijloace și la un moment dat o să zbură toată lumea un aparat nou ca formă și ca principiu. În prezent, preotul Aldo scrie un articol asupra căderii aeroplanelor, ca să demonteze cum s'ar înlătura căderile cu mașina sa.

Toată problema zborului, după preotul Bernetti, nu este decât echilibrul. Dacă omul nu știe să se echilibreze instinctiv, nu are nevoie ca să zburare, decât de o mașină adaptată, cu care ar zbura, fără să dea de gând. Inșă omului li lipsește acest instinct: de zburat, trelea chiar și paserile au nevoie — în fața de oarecare învățătură ca să zboare, și paserile au cea mai perfectă mașină de zburat: coada și aripele, împreună cu mușchii pieptului. Și omul ca să stea în picioare, are nevoie de o mașină să și fie echilibrul. Uitați-vă la un om care începe să învețe să umble cu bicicleta, cum că într'o parte și în alta. După un timp omul devine instinctiv, echilibrul; — a-eaș lucru este și pentru zburat.

Plecând dela acest principiu, preotul Aldo Bernetti a ajuns la concluzia că aparatul de zburat al viltorului, trebuie să fie în contact direct cu persoana aviatorului, care va simți nevoia de echilibru și o va învăța. Pentru acest scop, preotul rândunici au fost martirizate de preot, le-a tăiat aripele și le-a înlocuit cu altele făcute mecanic sistemului său. Unele rândunici au murit, două s'au învățat să zboare cu cele mecanice după puțin timp s'au întors la cuibul lor s'au fiind aripele mecanice cu multă ușurință.

Se înțelege ușor că preotul Aldo nu poate să nu vrea să spuie mai mult asupra invenției sale, dar dacă prevederile și studiile sale se vor realiza, în curând vom avea un nou aparat de zburat, făcut pe alte principii, — și cine știe dacă nu va fi cel mai bun!... I. Th. Alca...

„Inspectori școlari confesionali

— Voci din public. —

Supt acest titlu am citit în organul de învățământ modul și forma în care ar fi să se aranjeze învățământul nostru popular cu inspectorii școlare.

Ideea sinoadelor de a prevedea învățământul cu Inspectori e foarte salutară. S'a născut o întrebare ea, cum și în ce formă ar fi să se facă aceasta.

Cu această întrebare s'au și ocupat doi de-

Gulere
și
Manșete.

Numai calitate bună.
Marca lanț.

SUC. EMMER FERENCZ
Welsmayr Ferencz
Timișoara, centru, strada Hanu...

132 și 135 al organului nostru «Tri-
buna» pe cum am văzut, în parte, sânt de
ce cu modul organizării acestor posturi. Năs-
trea întrebarea aceasta vin și eu, să-mi dau
mea părere în chestie.

de toate trebuie să fim în curat cu dato-
rului inspector.

de inspectorului, după cum și din tit-
lului ce-l îndeplinește se poate vedea, ar
controlarea mersului învățământului și apoi ra-
său la locul competent despre cele consi-
de în decursul inspecțiunii școlare. Aceasta
prima datorie și nici așa grea de in-

o datorie ar fi lecuirea morbu'ui, în-
cararea greșelilor și punerea învățământului pe
căle, care ar duce școala, învățământul,
școlarul și cu acestea deodată și poporul ro-
la scopul adevărat.

Acasta e cea mai grea parte a inspecțiunii
și eu cred, că la aceasta s'au cugetat și
a îndemnat sinoadele să hotărască înfiin-
instituiției inspectorilor școlari.

Și eu partea aceasta a inspecției o privec
de folos și mai adevărat ducătoare la

când zic aceasta nu pot fi de acord nici
un amic sincer al școlaii n'ci cu »E. P.«,
amândoi cer ca protopopilor să se dea sar-
inspecțiunii, cu deosebirea că domnul E.
mai cere dela protopopi o cultură superioară
academică.

Nu pot fi de acord întâi, pentru că nu avem
protopopi după cum ar dori dl E. P. și stunci
trebuie ca mai înainte aici să lecuiem răul, și
asta cere un timp foarte îndelungat, învăț-
mentul nostru ar stagna.

Nu pot fi mai departe de acord cu dnii amîn-
și cred că nici sinoadele nu au fost de pă-
ceasta când s'au ocupat cu chestia inspec-
școlare pentru că: sinoadele au avut atunci
înțelegerea că, protopopi, cari și până aci au fost
inspectorii școlari confesionali, au datorința a
școala dimpreună cu alte afaceri paro-
ce, cel puțin de 2 ori la an. Acum, dacă,
protopopi voia să supravegheze mai bine
mai departe învățământul, le-ar fi ordonat
ca, cu ocaziunile vizitațiilor școlare să
ceea mai mare atențiune și severitate la
școlii învățământului și educației școlare, ceia-
ea în drept a o face și prelinde dela pro-
școlii a le mai vota onorare separate, căci
dumnezeu lor anumite pentru aceste sco-

Nu pot fi mai departe de acord cu dnii amîn-
și cred că nici sinoadele nu au fost de pă-
ceasta, când s'au ocupat cu chestia in-
școlare, pentru că: sinoadele au avut
înțelegerea că în »Regulamentul pentru organi-
școlii învățământului«, se zice, că preotul director
are datorința de a controla școala cel puțin
o dată ori pe săptămână. Prin urmare în vir-
legilor noastre bisericesti existente avem
doi inspectorii.

Acum dacă modul acesta de inspecție exer-
prin protopop, ca inspector și prin preot
director, ar fi adus roadele dorite, nu se
ce lipsa unui alt inspector școlar.

lipsa unui nou inspe tor și respective hotă-
sinoadelor de a înființa posturi de inspec-
școlari, ne duce, vrând-nevrind la concluzia
inspecției exercitată prin inspectorii de până
protopop și preot, nu a adus roadele dorite.
Căci dacă s'ar împărtași protopopi cu un o-
nou din salariul inspectorului, în schimb
după cum zice d. un amic al școlaii, ar tre-
să aibă o cultură superioară, academică. Dar
regulă cultura aceasta e pe alt teren sau în
direcție, nu cea pedagogică.

Nu trag la îndoială zelul protopopilor, dar cred
ce privința datorinței a li-a a inspectorului
ar, tot atâta ar face cât au făcut și până acum
că nu e lipsă aici de autoritate pe cum
d. amintiți, ci e lipsă de oameni de specia-
pedagogi, cari pe cum am zis știu lecul
școlii și îndrepta greșelile și știu da sfaturi
școlii așezarea învățământului pe calea cea
care ridică la nivelul cerut școala, învă-

țământul, pe învățator și cu el de-odată și popo-
rul românesc. Bine să grijim! Să se organizeze
deci inspectorii școlari, dar numai și numai cu
oameni de specialitate, fără a ținea cont de jefele
materiale ce va trebui să le aducem, căci a greși
acum înseamnă a lega învățământul, cu lanțuri
din cari cu greu se va mai putea elibera, ceace
ar fi un mare păcat contra învățământului și a
poporul nostru, și cu atât e mai mare cu cât
s'a săvârșit în veacul al XX-lea. T. M.

Scrisori din Paris.

*Cu gândul la Verlaine. — »Răzbușătorii lui Lia-
beuf«. — »Șefii cu marile aripi«. — Succesul lui
Latham. — Victimile aviațiunii.*

Prin ferestrele cafenelei Vachette, lumina violetă
a amurgului parizian străbate, lăncedă și mohor-
rită, pe când în fața geamurilor defilează siluete
repezi de bărbați, de femei, ocrotite de umbrele
ude. Plouă. Picăturile de apă curg din cerul livid,
cu un șgomot surd și monoton, omoritor de
nervi. De mai bine de două luni, ploala cade
aproape neîncetat. Soarele e rar acuma la Paris;
acoperișurile și trotuarele ude scipples posomorît.
O amorțeață grea îmi întuiește trupul, iar sufie-
tu-mi plânge. Și cum șed în acelaș loc, la aceeași
masă unde dulcele Verlaine și-a sorbit atâta amar
de ani absintul, mă prind a murmura necontentit,
cu o înduioșare apropiată de plâns, tristețea, le-
gănătoare: i versuri:

Il pleut doucement sur la ville
Comme il pleut dans mon coeur
Quelle est cette langueur
Qui pénètre mon coeur?

De câte ori nu și-o fi oprit și el privirea-i lăn-
cedă și tristă pe razele de ploaie ce brăzdează
Parisul ca niște sfori de zorele? De câte ori n'o
fi plâns duiosul, naivul poet, așa fără pricină, în
timp ce amurgul întunecat îi apasă pe umeri, în-
văluind înaltele și severele case din rue des
Écoles ca într'un fum violet? De câteori n'o fi
privit și el, cu dor — așa cum fac eu — la
greoaie omnibusuri particulare, încărcate cu ba-
geje și îndreptându-se spre gară?... Fericiți cei ce,
amărîți de atâta tristețea și ploaie, se pot îndruma
spre regiuni însorite și verzi, unde cerul e alba-
stru și văzduhul diafan. »Omnibus dela compa-
gnie Lyon-Méditerranée« — cilesc în treacăt pe tră-
surile galbene și pintecoase, pe imperialele cărora
se resfață cufere și baloturi. Și melancolia mi-se
întetește de regrete vii...

Dar plouă mereu. Cu coatele pe măsua de
marmoră, abea de am puterea să țin ochii
deschiși. Picăturile de apă se turtesc pe geamuri,
pe acoperișuri, pe trotore și mi umplu urechile
de văjăit. Castanii înșirați detalungul străzei
sânt grei de apă. Dar pe trotuare animația e vie;
în Paris ea nu încetează nici pe furtună. E ora
șapte seara: Lucrătorrele es de prin ateliere,
sveite și grațioase în mersul lor grăbit; doar fe-
țele lor fine de pariziane par mai palide în
lumina mohorîtă a amurgului și soarele nu mai
scântelază în părul lor castaniu.

Plouă.

Iar eu repet neîncetat, mașinal cu îndu-
ioșare:

O, bruit triste de la pluie
Sur les toits, dans mon coeur
O, le bruit dela pluie!

Și prin fața ochilor mei trece chipul trist al
lui Verlaine, capul lui de sfânt naiv și bărbos.

Dar ploala nu amorțește toate energiile, mai
ales cele îndreptate spre rău. Nici odată, ca în
aceste câteva zile din urmă, Parisul n'a avut să
declare mai multe atentate brutale, comise împo-
triva bieților agenți polițienesti. Sângele criminal
al lui Liabeuf nu s'a încheșat tot odată cu exe-
cuțiunea sa: el curge și prin alte vine și artere,
el udă și alți creeri obtuși, cum au fost al lui.
Tot ce societatea franceză are mai degenerat:

anarchiști, vagabonzi și apași, tresar de poftă de
sânge: ei vor să răsbune pe monstruosul asa-
sin al bietului agent Deray.

Mai ieri un anarchist cu chipul bestial s'a
repezit să-l înjunghie pe un vardist. Un apaș
— tînăr de opt-spre-zece ani, nu mai mult — a
scos revolverul să tragă în alt agent. Bine înțe-
les că ambii au fost dezarmați și duși la închi-
soare. Și același agenți pe cari l-au ales ca vic-
timă au fost nevoiți să-i apere de furia mulțimei
cari voia să-i linșeze pur și simplu.

Nimic mai sălbatec și mai drept decât justiția
de stradă. De câte ori se întâmplă să vezi mul-
țimea furioasă și pregătindu-se de vre-o execuție
sumară, să știi că îndrăzneala unei anumite secte
din societate a atins culmea. În Paris, mai ales
faptul e demn de remarcat. Luni lutregi așa zi-
șii antipatrioți nu s'au silit să provoace lumea
prin fel și fel de manifestațiuni, una mai ne-
ghioabă și mai brutală decât alta. Câtăva vreme
francezii s'au mulțumit să dea din umere cu dis-
preț. Când s'a umplut însă măsura, ei au is-
bucnit. Și să te ferească sfântul de justiția de
stradă în Paris; ea e aproape tot așa de sălba-
tecă cum e cea din orașele americane.

Partizanii lui Liabeuf să ia seama!

E minunat progresul pe care-l face aviațiunea
în Franța. Pe ploaie și furtună, îndrăzneții piloți
își conduc aeroplanelor prin văzduh, pe un vânt
de mai bine de 46 kilometri pe oră. Ei călătoresc
noaptea pe întuneric, bravând elementele cu un
sânge rece eroic. Adevărul e că am avut acum
vre-o săptămână o victimă de deplorat: aviatorul
Wachter a căzut dela o înălțime de 300 metri
și a murit pe loc. Dar asta nu-i sperie pe
bravii francezi: civili și militari, ei sbor mereu.

Succesul pe care l-au repurtat ieri aviatorii în
orașului Bétheny e de nedescris. Eri s'au înălțat
în văzduh cu o siguranță și o îndrăzneală ad-
mirabilă. Președintele Fallières a asistat, aseră și
în mijlocul unei ploii furioase, la sborul lor. El
a felicitat pe aviatori cu căldură.

Doi indieni din America de sud, au asistat și
ei la ceace n'au visat vreodată să vadă. La în-
ceput încerenirea lor a fost mare; muți și ne-
mișcați, cu ochii mari deschiși și galbeni de emo-
țiune, ei priveau la nenumărații aviatori planând
în văzduh în sborul lor triumfal. Apoi au izbuc-
nit în strigăte de entuziasm: răcneau, băteau din
mâni, nu se mai săturau: »Șefii cu marile aripi.
Mesagerii sfântului spirit« — așa-i numeau ei
pe aviatori. Și mulțimea care era de față, acla-
mând și ea nu cu mai puțin entuziasm, privea
cu bucurie la cei doi străini, cari aduceau în
mod așa de viu tributul lor de admirațiune ge-
niului francez.

Cât era de impozantă, într'adevăr scena dela
Bétheny. Pe sus, prin furtună, o mulțime de
zburători, spintecau văzduhul majestuos în orice
direcție voiau; jos numeroși demnitari și popor
aclamau, iar în alerul străbătut de ploaie turbu-
rat, de vânt și încheșat de întunericul serii, ră-
sunau accentele înălțătoare ale Marsiliezilor.

În momentul de a duce manuscrisul la poștă,
aflu despre mărețul zbor al lui Latham care s'a
ridicat ieri la o înălțime de 1400 metri, pierzân-
du-se în nori. Dar, vai! alături de acest succes
gazetele de după amiază ne aduce trisia și ire că
cea dintâi avitoare, baroana dela Roche a făcut
cu aparatul ei o cădere mortală. Doamna dela

Roche e în agonie, aeroplanul ei e sfărâmat.
Dumnezeu să aibă în paza sa sufletul marti-
rilor științei, pe copiii glorioasei Franțe!

Tristan.

Discuția adresei.

— Ședința de Vineri a Camerii. —

Discuția adresei continuă fără să pro-
voace multe emoții. De patru zile de când
ține discuția au vorbit 11 oratori și mai

enumitul Circ alui SCMIDT

Reprezentatie de deschidere

azi, Sâmbătă în 16 Iulie seara la 1/28 ore
în ARAD, Béla tér.

sânt anunțați 17 inși. Cu toate că se vor mai anunța și alți oratori, se speră că peste 4—5 zile discuția va fi terminată și Camera va putea începe discuția indemnitații.

În ședința de mâine va răspunde contelei Tisza d. Dr. Ștefan C. Pop, deputatul Șiriei.

După aprobarea sumarului ședinței trecute, comisiile depun pe biroul camerei câteva rapoarte. Apoi se intră în ordinea de zi.

Huszár Károly (poporal) se ocupă cu volnicile multe și mari săvârșite la alegeri în interesul candidaților guvernului. Citează din «Fremdenblatt» declarația contelui Khuen care a numit rezultatul alegerilor un triumf al inteligenței. Sânt convins că și contele Khuen a ris când a făcut această declarație.

Rudnay Alajos (gub.): Parcă voi n'ați făcut volnicii? Da la Privlyge?

Huszár K.: Dta ai uzurpat mandatul dela Privlyge, care e pătat cu rele mai mărsave volnicii. (Sgomot mare. Președintele îl cheamă la ordine).

Mi ar plăcea să știu cât va ținea unirea în partidul guvernamental, pentru că multă vreme nu pot să stea în același tabără Lukács și Tisza, contele Zichy și Zsilinszky, Vasile Mangra și Sándor Pál. (Iaritate). Primește adresa partidului poporal.

Rudnay A., cere cuvânt în chestie personală.

Ábrahám Dezső, combate proiectul guvernului și polemizează cu Tisza, spunând că chestia naționalităților nu poate fi rezolvită după cum plănuiește contele Tisza. Politica vestită de el va înăspri numai situația.

Lovász Márton (justhst) se declară aderent al votului universal egal și secret și cere introducerea lui cât mai grabnică. Oricât de radicală ar fi reforma electorală, eghemonia națiunii ungurești nu va fi primejduită.

Ministrul-președinte: Khuen Hédervár prezintă câteva rapoarte despre gestiunea bugetară a Croșiei și trimestrul April—Iunie din Ungaria.

Ședința se ridică la orele 2.

Internatul „Pavelian“ de băieți din Beiuș.

— Anunț pentru anul școlar 1910/1911. —

Anul școlar 1910—1911 se împlinesc 20 de ani decând marele arhieru și binefăcător al bisericii și al neamului nostru, Mihail Pavel, după ce mai înainte lărgise și aranjase, conform postulatelor pedagogiei moderne, vechea școală alui Vulcan, a deschis pelângă și spre întărirea acestui gimnaz, un internat de băieți, care după întemeierii, se numește internatul »Pavelean«.

La început acest internat a adăpostit 60 de elevi; dar pe zi ce înaintam, se simțea tot mai tare trebuința lărgirii și a înzestrării acestui institut de creștere și lumină, ceace tot din daniile nemuritorului *Mecenate*, din vreme în vreme să și făcu. În chipul acesta astăzi internatul »Pavelean« și ca clădire superbă și mândră, și ceace privește numărul elevilor, este cel mai mare și mai puternic dintre toate internatele noastre. Astăzi internatul »Pavelean« se prezintă cu cele mai prielnice condițiuni de igienă și solubritate, adăpostind an de an 145—150 de școlari dela gimnaziul nostru superior gr. cat. din Beiuș. Dintre aceștia, fieștecare an, 70 sânt stipendiști din fundațiunea »Pavel« iar cei 75—80 sânt solvenți. Fapt e însă, că și acești din urmă simțesc binefacerile nu numai cele morale ci și cele ma-

teriale — pe cari le ținde insti utul nostru atunci, când într'acest hal de scumpete, pentru 370 cor., dă unui băiat carte, creștere și paza cea bună și vestimintele de lipsă într'un an școlar.

În detalii condițiile primirii pentru un elev solvent în internatul »Pavelean« de băieți sânt:

1. Pentru un tânăr școlar, în urma rezoluțiunei ven. Consistor gr. cat. din Oradea-Mare, nrul 2222—1909, este de a se plăti la an: 300 cor. pentru întreținere; 70 cor. pentru uniformă; 3 coroane taxă de înscriere și 10 cor., cei din clasele I—VII, pentru meditație (instrucție). De tot 373, respective 383 cor. Taxa de înscriere obligă și pe cei beneficii. — Plătirea are să se întâmple punctual în două rate anticipative.

2. Fiecare elev la începutul anului școlar are să fie provăzut:

- Cu atestat dela medic, că e deplin sănătos și ca atare apt pentru disciplina seminarială.
- Cu 6 părechi de schimburi — albituri — de pânză.
- Cu 10 batiste și 3—4 cravate.
- Cu 2 părechi de încălțăminte și 10 perechi de ciorapi.
- Cu vestiminte de pat:
  - 1 mindir — saltea — sac de pale.
  - 4 Cersăfuri — lințolluri — (lepedeie).
  - 2 perine cu 4 fețe.
  - 1 țol sau 1 paplomă.
  - 1 covor de pat.
  - 4 ștergere.
  - 3 perii de ghetă și 1 pentru vestiminte.

Toate schimburile, albiturile și vestimintele au să fie însemnate cu grijă de-acasă cu numele elevului respectiv, fiind numele cusut ori scrie cu cerneală, ce nu se șterge prin spălare, altcum Rectoratul institutului nu poate lua nici o răspundere la caz, când s'ar pierde.

Părinții sau tutorii sânt rugați, ca în decursul anului să nu trimită băieților articole de mâncare.

4. Școlarii, cari corespunzând acestor condiții de primire, vor intra în institut, li-se va pune la dispoziție:

a) Locuință sănătoasă, igienică după prescrierea medicului legist, provăzută cu toate cele de lipsă.

b) Încălzit, spălat, luminat.

c) Vipt întreg și regulat. În special: dejun lap e și pâne; prânz, 3 specii; Duminica și în serbători 4; Cina, 2 feluri.

d) Medic, medicină și baie de 2 ori la lună.

e) Vestiminte uniforme; 2 rânduri, unul de iarnă, altul de vară și 1 palton de iarnă (menciof) pentru 2 ani.

5) Părinții sânt avizați, că pentru eventualele daune făcute de fiii lor în mobile, ori în alte obiecte de ale institutului sânt rezponzabili și au să le plătească.

6. Școlarii se vor prezenta în 1—4 Septembrie st. n. înaintea rectorului institutului însoțit de părinții ori tutorii lor și vor solvi taxele prescise, să și poată definitiv ocupa și ținea locul în institut.

7. Părinții, cari țin, ca fiii lor să li-se rezerve loc în institut, după ce au căpătat avizul de primire până în 20 August a. c. să trimită 33 cor. din taxa obligată. S'a întâmplat că mulțora li-s'a rezervat loc și încolo nu s'au prezentat făcându-ne confuzie și nedumerire.

Beiuș, 12 Iulie 1910.

Dr. C. Pavel

rectorul internatului și profesor gimnazial.

Notă: 1. La gimnaz în 30 și 31 August se vor da examenele de emendare. — 2. Înmatricularea se va ținea 1—4 Septembrie. 3. În clasa I gimnazială se primesc băieții de 9—11 ani. 4. La înscriere sânt de a se prezenta actul de boțez, b) atestatul școlar, c) atestatul de revacinare.

Taxele: înscrierea 17 cor., didactul sem. I 20 cor., pentru sem. II se poate solvi și când până în 1 Februarie. Toți școlarii au să se provadă cu cărțile și recvizitele prescise.

Pentru victimele catastrofei din Bănaț.

Creșterea orfanilor.

Numărul bunilor români cari se colă a lua asupra lor sarcina de-a crește un orfan, sporește pe zi ce merge. Pentru căm azi o nouă listă a acestor români bravi:

Atanasie Guttu, bărbier, Șiria, (com. Arad) băiat de 12—14 ani;

Vasile Mureșan, preot, Seuca (Săbăz com. Sălagiu), un băiat și o fetiță de 11—12 ani;

Gheorghe Papp, preot, Agriș, o fetiță de 12—14 ani;

Nicolae Gheorghită, comerciant, Oh. ba de Piatra (com. Hunedoara) un băiat de 13—15 ani și știe și scrie.

Petru Butariu, păpușar, Hălmeagiu (com. Arad) un băiat de 10—13 ani.

Teodor Toader, preot, Mărișel (com. Cluj) băiat dela 8 ani în sus;

Miron Moldovenescu, preot, Murani (com. Miș), o fetiță de 10—12 ani;

Alexe Popovici, pantofar, Timiș-Recaș, un băiat de 10—12 ani;

Moise Uzum, ospătar, Terova, un băiat de 12—13 ani;

Petru Iorgoviciu, Vărădia (com. Timiș), o fetiță de 10—12 ani;

Trifon Cetean, faur, Stremți (com. Albiș) un băiat de 14—15 ani;

Avram Giurgiu, preot, Hodîș (com. Arad) o fetiță de 12—14 ani;

Octavian Man, învățător, (com. Mureș) un băiat de 12—14 ani;

Thoma Pascu, contabil, București (strada Gogorescu 12, et. II): o fetiță de 1—2 ani.

Ștefan Bellotu, Brăila (strada Regală 43) un băiat de 12—13 ani.

Rugăm preoții și învățătorii noștri din parohii să mijlociască legătura între acești băieți și orfanii avizați la ajutor străin.

Apelul »Tribunei«

Cu sumele înrate azi colecta »Tribunei« atins suma de 5000 coroane. Avizăm cituții noștri că la 20 Iulie n. vom închide subscripțiunea noastră. Contribuțiile ulterioare să se adreseze la dreptul dlui Dr. Ștefan C. Pop, deputat, delegatul partidului național-român.

Contribuțiile mai noi sânt: Colecta dlui I. Todea, sergent-major în Bistrița, dela școlarii români și anume:

Gh. I. Todea Sergent major 1 cor., Ioan Bun'a, învățător, 95 fileri, Marc Florian, sergent 40 fileri, Vasile Moldovan, sergent 40 fileri, Silvestru Filip, sergent 10 fileri, Ioan Voda, caporal, 40 fileri, Niculae Bula, fruntaș, 40 fileri, Dionis u Balint, caporal, 30 fileri, Alecsandru Andronesc, caporal, 30 fileri, Ioan Nechita, fruntaș, 30 fileri, Huci Maftei, Sima Vasiliu, Suci u Vasiliu, infanteriști cu câte 20 fileri, Dragomir Alex., Dragomir Trifan, Pop Iacob, Mi'ata Wilhelm, fruntași cu câte 20

Numai trebuie să vă comandați mobile din Budapesta pentru că dela Székely și Re...

se capătă garnitură întreagă din lemn masiv pentru aranjarea dormitoarelor și constă din 2 dulapuri, 2 paturi, 2 dulapuri de noapte cu marmoră, 1 spălător cu marmoră și cu oglindă pentru suma de 360 coroane.

Tot aceeași cu toaleta în 3 părți 400 coroane.

Mare economisire în spese de transport, pentru că întreaga garnitură se expediază franco conform tocmeții separate, în oricare parte a Ardealului.

În provincia la dorință prezentăm în persoană bogata noastră colecție de mustre și servim cu prospecte și cu deseme. Să fim atenți la...

1910.

Nedelea Nicolae, caporal, 20	
Vasiliu, Cozma Ioan, Fe-	
Ursza Ioan, Iliș Vasiliu,	
Ioan Borodi, Pop Trifan,	
Șerban Ioan, Bojor Ioan,	
Pop Alecsandru,	
Gheorghie, Pop Alecsandru,	
Aurel, Măgyerusan Gregoriu,	
20 filieri, Hoza Ioan, Turzsa	
Ioan, Kozak Smion, Bolfa	
Ioan, Batinas Si-	
Andruș Theodor, Lăcătuș Du-	
Popșar Ioan, Hegyes Vasiliu,	
Ioan, Rus Vasiliu, Pop Emil,	
Alexandru, Beer N. Maștei Gri-	
Moldovan Ion, Tot Ioan, Mun-	
Andruș, Vig Andreas, cu câte 10	
Pasc Ioan 60 filieri, infanteriști,	
Victor învățător	C. 12.—
Tordășianu, Sibiliu, venitul cu-	
recreerii organizate de »Reuniu-	
șiișilor români din Sibiliu» .	C. 124—
studenților români silvaniști	
din Șemniț: I. Fanal, V.	
N. Dănilă, A. Mureșianu, C.	
V. Opris, E. Ambruș, G. An-	
A. Comșia, D. Mărlan, Al. Mi-	
Moldovan, I. Petruțiu, I. Po-	
E. Precup, I. Șilopu, D. To-	
C. Vușdea, toți împreună . . .	C. 28—
Pavleții, Bistrița	1'10
Ilidze	20—
inst. de credit Bucovăț	20—
inst. de credit Reiteg	50—
Florescu, proprietar, Ighiu	10—
Sturza, Wällischoff	20—
Cioban, preot Viena	10—
Ciaban, Peclca	100—
Inv. Milășel	2—
Total: Cor. 397-10	
Sumele de până aici: > 4653-58	
De tot: C. 5050-68	

Apelul partidului național.

Adresa dlui Dr. Ștefan C. Pop, deputat,	
au ma intrat următoarele sume:	
prelect de Vaslui (România) C. 283-01	
Rozvány, avocat în Ilia M. > 15.—	
dlui Gavriș Dan, curator	
in Ecztény > 13'54	
Măndru, muncitor, în Resl-	
> 20.—	
Vescan, avocat în Teaca > 10.—	
Morileanu, Marlenbad > 100—	
Chirtop, avocat în Câm-	
> 100—	
Totalul contribuțiilor de până	
acum e: . . . . . > 1501-55	

INFORMAȚIUNI.

A R A D, 15 Iulie n. 1910.

Volnicie jandarmerească. D. Eftimie Costescu, preot în Boiu, publică în »Liberatea« o scrisoare în care arată volnicile ale jandarmilor cari atentează chiar și la viața lui, lăta ce spune d. Costescu:

»15 Iulie în comuna Folt unde sânt locuitor administrator al parohiei, eram la marginea râului, când deodată vin de cătră crășma doi jandarmi și oprindu se la vreo 10— de mine încep ungurește la adresa mea: »Dumnezeu lui!«, »De ce nu merge așa România, stațe acolo?«

»Unul luându și pușca de pe umăr și ne-șușu și baloneta zice așa ca să aud eu: »Ce ar sta așa implantată în creierii acestui?« Și în felul acesta sânt urmărit zilnic. »A spus din partea acestor apărători al cin-șușu ungurești că mult ar da să mă prindă numai odată!«

»Pe lângă în 10 Iulie, în comuna Boiu, unde preot mi-au venit jandarmii la biserică, au intrat la ferestri, — au venit la ușa bisericii să intrebat femeile, că cine cântă în biserică?«

»Când că s eu s'au retras în crășma vecină și au început să vorbească. După terminarea slujbei veneam cu oală de la biserică. Când eram la vreo 200 de metri de la ușa bisericii, când că 2 jandarmi ies din curtea jandarmului și vin spre noi. Deodată să

opresc în fața noastră, în mijlocul drumului și tremurînd de mînte strigă după ce ne opresc ei.

»Ce adunare e asta?« »Să vă împrăștiați, că pe toți vă pușcăm!«

— Eu încerc să le spun că nu este nici o adunare venim dela biserică, atunci îndreptînd baionetele spre noi îmi zice unul, al cărui baionet era la o palmă dela pieptul meu: »Azi a szentseges ur Istenedet mindjárt kiöntöm a beledet!« Iar, al doilea strigă: »Lőni!« (»să pușcăm!«)

În clipa aceasta dacă nu sar la o parte și de nu intru în grabă în curtea crășmarului strigînd la oameni să fugă acasă, vărsarea de sânge era gata!

— Conceptul juridic »Națiune« și »Naționalitate« în Ungaria. Sub acest titlu va ieși de sub tipar în zilele cele mai apropiate o broșură, care promite a fi din cele mai interesante. Autorul cărții este dl Iosif Popu, judecător la Curie în retragere. Cartea dlui I. Popu se va împărți în următoarele capitole:

»Românii și Dacoromânismul. — Națiune și naționalitate. I. Noțiuni generale. — Ideia de stat maghiar. II. Legea despre egala îndreptățire a naționalităților. III. Promisiuni și confuziuni în chestiunea națională. — Ungaria și Romania. IV. Cum s'ar putea regula chestiunea națională și pedecele ei. Dacoromânismul. — Partidul moderat român. — Renegații.

— Aradul cere universitate. Consiliul comunal din Arad a ținut alaltăieri o ședință în care s'a discutat și chestiunea noilor universități plănuite de guvern. Consiliul comunal a hotărît să stăruie pe lângă guvern ca și în Arad să se înființeze o universitate, sau măcar o școală politehnică. Prefectul comitatului Urban Ivan a declarat că va stăruii și el pe lângă guvern ca Aradul să primească o universitate.

Nădejdea Aradului e însă lăsa, alesul orașului.

— Delapidare mare în București. Ni-se telegrafiază din București că la oficiul central de dare s'a descoperit o dilapidare de 560.000 de lei. Procurorul general, înștiințat despre delapidare, a început numai decât interogatoriul funcționarilor superiori, dintre cari unul a fost arestat. Directorul oficiului a dispărut din București. Se zice că ar fi plecat spre Predeal.

— Cununie. D.șoara Mărioara Maximilian din Brașov și dl Petru Debu din Toderița își anunță cununia ce va avea loc în biserică »Sfetei Adormiri« din Brașov la 17 Iulie n. Felicitările noastre.

— Mare incendiu în Brăila. Ni se scrie din București: pela orele 3 și jumătate, un groaznic incendiu a izbucnit la marele magazin cu coloniale al dlui Serafidis.

Focul a distrus întreaga clădire și marfa dinăuntru, care este evaluată la 800.000 lei.

Flăcările s'au întins cu luteala fulgerului la bioururile comisiunei europene, distrugându-le complet, împreună cu registrele, actele și banii cari se aflau în casă.

Focul a luat naștere tocmai în timpul când nu erau funcționarii la biuro, pentru că s'ar fi putut salva cel puțin registrele și banii.

Se zice că incendiul a luat naștere din neglijența unor băieți de prăvălie, cari urcîndu-se cu o lumânare în pod ca să dea niște fisticuri au uitat lumânarea aprinsă.

Din ordinul parchetului cei 4 băieți din prăvălia dlui Serafidis au fost arestați.

— Necrolog. Mateiu Vulcan, student al gimnazului superior din Brașov, fiul dlui părinte Victor Vulcan, a răpauzat la 28 Iunie v., în vîrstă de 19 ani. În mormîntarea lui a avut loc la 29 Iunie v. în cimitirul gr. or. din Oprea-Cârțișoara.

Odihnească în pace!

— Comoară în zidul unei case. Alaltăieri a fost dărîmată în Brașov o casă veche și în

scorbura unei grinzi s'a aflat o cutioară de lemn legată cu sfoară. În cutie erau 450 monete de aur de diferită valoare. Mare parte a monetelor erau de pe vremea Mariei Terezia și Carol al VI, apoi lire turcești și galbeni papali. Cutia a fost descoperită de un ucenic. Probabil că această cutie a cărei valoare se urcă la 15000 coroane — să fi fost ascunsă prin jumătatea întâie a secolului 18-lea, când trecuseră grele vremuri de bejenie peste orașul Brașovului. Fostul proprietar se pare a fi știut de comoară, căci a vîndut casa numai cu condiția că dacă se va găsi ceva supt dărîmături, un sferi să i-se dea lui.

— Sat românesc în Florida. În statul Florida, din America de Nord, este loc mult nelocuit ori prea puțin locuit, și Americanii îndeamnă lumea străină să se așeze pe acolo, că le dau pământ mult și leftin, plătit pe rînd. Folosindu-se de acest privilegiu, conducătorii românilor americani au îndemnat pe mai mulți români duși acolo, să se așeze și ei de stat în acele părți, cumpărîndu-și pământ și rînduelli. Și fiindcă s'au găsit oameni cari să se hotărască la asta, i-au adunat și i-au așezat în un loc ales, formînd cu ei un sat cu totul nou, românesc, în Florida; botezându-l satul: »Gloria, Fla.« Foaia »Românul« aduce în numărul său mai nou următoarea știre despre acest sat românesc american: »Gloria, Fla.« Acest frumos nume va împodobi comuna românească din Florida. — »Gloria«, adică bunul renume, e cuvînt latinesc, adică în limba strămoșilor noștri romani. Așa să spune și românește, așa și englezește, numai că Englezii nu citesc pe a din urmă, ci îl zic: Glori. — Dar se pricepe ușor.

Florida, statul, să scrie prescurtat: Fla.

Precum au fost glorioși strămoșii noștri, așa și Gloria Fla să aducă glorie neamului românesc!

Numele a fost recomandat de către d. Petru Gilda, din Manchester, Canada, cărui i-s'a trimis premiul de 25 dolari. Satul nostru înaintază.

Gloria, Fla. are până acum 54 de familii românești.

— Incendiu într'un teatru din Paris. În cursul reprezentației de alaltăieri dela »Comedia franceză« s'a aprins un decor al scenei. Tot publicul a dat năvală spre ieșiri și a fost o fericire că un actor mai cu inimă a sărit pe scenă și cu o voce puternică a strigat mulțimei să-și recupe locurile căci reprezentația se va continua — împiedecând prin aceasta nenorocirile ce ar fi putut să urmeze. Publicul s'a liniștit încurînd și pompierii localului a înlăturat repede decorul cuprins de flăcări.

— Conjurația din Constantinopol. În cursul anchetei conjurației descoperite de curînd în Constantinopol s'a aflat că societatea reacționară condusă de Japidsi e cu mult mai lătită decât se credea mai înainte. Societatea are peste douăzeci de membrii deputați, cari în lipsa de dovezi depline încă n'au putut fi arestați. După arestările operate până aci, comitetul dă mereu semne de viață, prin faptul că în fiecare seară împrăștie pe principalele străzi ale Constantinopolului un număr însemnat de exemplare din gazeta opozițională turcească »Mechrutitke« care apare la Paris și îi e detras debitul poștal pentru Turcia.

— Din viața lui Turghenief. Corespondentul lui »World« a aflat în Moscova o mătușă a lui Turghenief, în vîrstă de 75 ani și care trăește într'un azil. Aceasta spune că Turghenief a fost căsătorit în taină cu Paulina-Viardot-Garcia, măcar că nu era despărțită de Garcia.

Romanul păstrat de Paulina e al dragostei dintre ea și Turghenief. De căsătorie n'a știut nimeni afară de soți, de această mătușă și de un preot de sat francez. Paulina nu era despărțită, dar nu mai trăea de mult cu soțul ei. Au avut și o fiică, măritată cu un american din Boston, care nu știe că e a lui Turghenief, ci se crede a lui Garcia.

Romanul avea întiiu titlul »Un roman din viața mea«, dar apoi l-a schimbat. E lucrarea cea mai bună a lui Turghenief. Mătușă zice că l-a cetit; dar nu-și

ANUNT

Carreche de români harnici

să fie ca logofăt la moșie, iar
lui să știe a conduce cu pricepere
Informațiuni la **N. Lupan,**
Calea Victoriei 24.

Nou magazin de blănărie.

Am onoare a aduce la cunoștința stimatului
din loc și jur că, am deschis un
magazin de specialitate, ainesbortat,
cele mai moderne cerințe

în palatul contelui Nádasy din
Arad strada Forray.

Am în depozite: șaluri și blăni pentru
ceci, căciuli și manșoane, apoi pentru
șaluri și haine de călă-

rie etc. Primesc din
tuturor ram orice lucrări
noi și reparații, în
prețuri pentru vară etc.

Scopul meu e să servesc
clientele marfă și lucru
pe lângă prețurile cele
moderate.

Cerind sprijinul on. pu-

blănar.

Novács Géza

**Credit pe ipotecă, pe cambiu
și pentru oficanți
mijlocește**

Herzog Sándor

ARAD,

str. Weitzer János 15.

Telefon nr. 376.

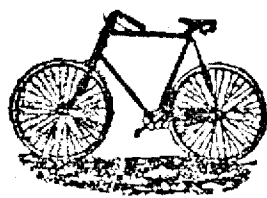
MEGYERI IMRE

văpsitor de haine, curățitor chi-
mic, broderie, și Institut pentru
spălatul rufelor cu abur, în
ALBA IULIA Gyulafehérvár.

Széchenyi-u. (lângă biserica călug).

Primește curățiri lucioase și fine, cu-
rățire de trusouri, albituri de desupt,
de masă și de pat, perdele și ori-ce
lucruri din bransa aceasta cu prețuri
foarte moderate. Curățire și clopsi-
torie chimică de tot-felul de haine
pentru bărbați și femei, pardesii fa-
a le desface, apoi materii de moșie,
perdele, dantele etc., cu prețuri moder.

Mașini de cusut pentru trebuințe
casnice sau in-
dustriale, de cea mai bună fabricație.

**biciclete și
gramofoane**

se pot cumpăra cu
prețuri moderate

și plătiți în rate favorabile la

Bodor Béla

magazin de mașini de cusut
— și biciclete în —

Făgăraș, Str. Honvéd Nr. 11.

**Asudarea mânilor!
Asudarea picioarelor!
Asudarea subțioarelor!**

Începează în decurs de o oră dacă folosești:

„SUDORAN”-ul

a lui MOLNÁR.

Copiile epistolelor de recunoștință sunt auten-
ticate de notarul public

Stim. dl. farma-... Medicamentul „SUDORAN”
comandat de la Dta. vă mărturisesc, e bun și mi-l
folosesc. Până în prezent m-am folosit cu stimă. Cont. S. P.

On. d. Molnár János, ...
Szombathely. Nu pot ...
... nu va fi cu
... „SUDORAN” con-

tra ar dării picioarelor și subțioarelor are efect sur-
prinzător și e nevădită și cu conștiința liniștită
il recomand tuturor. Cu stimă Sz. M. can. inrel. R.

St. Die! Din „SUDORAN”, leac contra asudării
picioarelor, mânelor și subțioarelor am procurat în
pentru 3 persoane, și întrebându-i despre rezultat,
m-au lăudat foarte. Cu stimă A. S. învățator, Gy.

St. Die apothecar Molnár! Răspunzând la cartea
d-tale, am cea mai mare recunoștință pentru „SU-
DORANUL” d-tale. Pentru că și eu am suferit în
mare măsură de asudarea picioarelor și după două
massage mi-a trecut de tot. Am mântuit și alții
mulți cu produsul d-tale și te rog să-mi mai trimi-
teți 2 sticlute — și acestea pentru alții. Am rămas
cu stimă G. K. ospătar S.

St. Die apothecar! Am primit „SUDORANUL”
comandat, contra asudării de picioare, mâni și sub-
țioare. Credemă, că cine-l folosește după receta
prescrisă, îl află de neprețuit. Cu stimă F. E. coafăr, F.

Așa zisul „SUDORANUL” contra asudării de pi-
cioare, mâni subțioare, pregătit de d-voastră, are un
efect atât de excelent și sigur, că cu cea mai bună
conștiință îl pot recomanda nu numai celor din pa-
trie ci și străinătății, întrucât „SUDORANUL” in-
trece mult toate fabricatele străine, de cari m'am
folosit până acum. Îți datorez n-ultimă, că m'am
scăpat de boala neplăcută, Salut R. A. învățator A.

Se poate comanda la pregătitorul:

Molnár János, apotecar în Szombathely.

Prețul unui flacon 1 cor. 30 fl.

dacă se trimite suma înainte, porto-franco.

Numai „SUDORAN” prov. cu marcă să se primească.

IOSEF JIKELI

SIBIU, str. Cisdădiei Nr. 47.

Telefon Nr. 190.

neguțătoria pentru articli de sticlă, porcelan și metal; fă-furii și blade
înflorate, rame pentru icoane, globuri și lămpi, oglinzi țigle de sticlă.

Recomandă scule bisericești:

**Cupă și vas de botez; Potire argin-
tate pe dinăuntru aurite; Cădelniță;
Căldărușe pentru apă sfințită; Candele de părete de bronz;
Candele argintate; Cruci; Sfeșnice de altar; Candelabre.**

Ieftin de tot: **Candelabru aurit,**
pentru 6 luminări, în mijloc cu vas pentru unt-de-lemn și glob de
sticlă roșle cu prisme de sticlă cu tot K 43.—

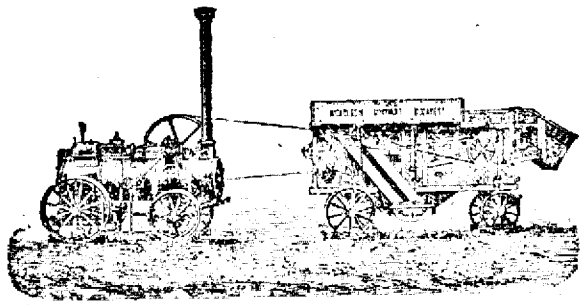
— — La dorință servește cu catalog gratis și franco. — —

Anunțăm onorata clientelă că avem încă
trei mașini de treierat

cu șase cai putere și două cu putere de 4 cai,

pentru încălzit
cu pae, lemne,
sau carbuni, pe
cari le putem
imediat pune
la dispoziția
celor cari au
nevoie de ele.
Garantie.

Condițiuni avan-
țate de plată. **Frații Burza, Arad, Boros
Béni-tér 1. :**

— — Tot-felul de pâine bună de cartofi din Brașov. — —

TENTESCH VILMOS JÁNOS brutărie și pregă-
titor de alimente.

:- Brașov—Brassó, Közép u. 23. (Ó-Brassó). :-

Specialități de prăjituri: pesmet (biscuit)
de ovăs și grâu pentru sănătate, pâine lată
pentru diabeti, pâine de ovăs pentru
reconvalescenți, pâine Graham, prăjituri
cu nuci Graham, pâine de nuci Graham,
pesmet (zwiebak) de nuci Graham, pesmet (zwiebac) de slăd
de nuci Graham, pâine fină și dură Graham pentru anemici
— și suferinzi de stomach și pentru nutrirea pruncilor. —
Cafea-caramel-cereale-poame, extracte de nucă (unt de nucă).

Distins la expoziția internațională a bru-
tarilor în anul 1907, din Budapesta cu
medalia de aur și la expoziția interna-
țională de igienă din Paris cu medalie
de aur și cu dipl. de on. Catalog gratuit.

Specialități de prăjituri și pesmet (zwieback) de Brașov.

Pâinea întărește inima omului.

Sănătatea este comora cea mai prețioasă.

Dacă voîți să cumpărați mezeluri și șuncă
— din loc curat și pregătite gustos —

Să vă adresați:

către fabrica de măcelărie și cărnărie cu putere
electrică (fond. la a. 1879) a lui

LÁSZLÓCKY TESTVÉREK

CLUJ—KOLOZSVÁR, Mátyás király tér 23. (Iparospalota)

unde se pot căpăta zilnic următoarele mezeluri:

Pariser	— — —	Cârnaț-șuncă	— — —	Galantiu de mai	— — —
Crinolin	— — —	Rollui șuncă	— — —	Masaic	— — —
Extra	— — —	Rusesc	— — —	Picior umplut	— — —
Caș de carne	— — —	Rollut rusesc	— — —	Mortadella	— — —
Caș cu măieș	— — —	Paranen	— — —	Goltha	— — —
Cârnați p. vâzători	— — —	Măieș rece	— — —	Mensel	— — —
Cârnați cu sl. p. vâzăt	— — —	Caș rece de măieș	— — —	Caș de limbă	— — —
Sa'amă de vavă	— — —	Pastete de mai	— — —	Sângerete cu slănină	— — —
Pastete de sânge	— — —	Rollui de pept	— — —	Limbă umplută	— — —
Caș de porc I	— — —	cu felurite umflături ș.a.	— — —	Rollui de carne	— — —
Caș de porc II	— — —	cu sânge, mai, limbă.	— — —	Galantiu de vițel	— — —
Cași de urăchi	— — —	Tortă de carne	— — —	Pastete de ciuperci	— — —
Ca-taboș n-gru	— — —	Cra-ovean	— — —	Pastete de mai de găsoă	— — —

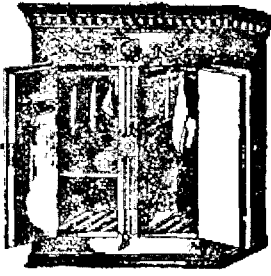
Comandele, atât cele din provin-
jă cât și cele din loc, se
execută prompt și în calitate
neexceptionabilă,

Recomandăm preparare pro-
pria, precum și șunce de Cașovia
și Praga, carne fină, slănină
albă, afumată, ardeată, fiartă și
pentru unsoare și unsoare proas-
petă de porc.

Cărnuri proaspete, ș. a.
carne de vită, de vițel mare și
sugător zilnic carne de porc
și de miel dimineața dela orele
6—1 și d. a. dela, 8—8¹/₂.

Dulapuri de gheață

— sunt indispensabile pentru orice casă!
Dacă vrei să cumperi un dulap de gheață bun, trainic și ieftin, atunci comandă invenția proprie de dulapuri Moskowitz a căror părți constitutive se desface ușor și curăți, făcând gheață o economie de 5% la sulf.
Prețuri foarte moderate. Prospe-
prețuri ilustrate trimite gratis și franco.

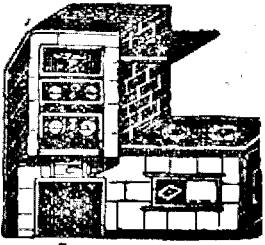
Moskovitz S.

fabricant de dulapuri de gheață
Budapesta, VIII, Rökk Szilárd

Primul atelier ardelean aranjat cu putere electrică pentru
pietrelor și fabrică de pietrii monumentale

GERSTENBREIN TAMÁS és TÁRSA

Atelierul central al fabricii: Kolozsvár, Dézsma-
Magazin de pietrii monumentale, fabricate
proprii din: marmură, labrador, granit,
stenit etc. Kolozsvár, Ferencz József út 25.
Cancellarie Centrală:
Nagyszeben, Fleischer-gasse 17.
Filiale: Déva, Nagyvárad.

Zorger György

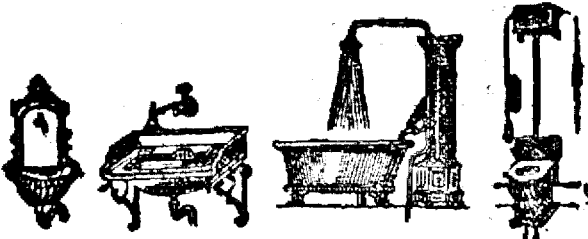
lăcătar artistic și pentru clădiri
Nagyvárad, Körös-utca 9.

Pregătește orice lucrări din acest ram, cât și reparaturi ca
scări, coridoare, cerdacuri, grillage,
căminuri, porți, ferării pentru portale
și clădiri, deasemenea repararea și
prefacerea caselor vertheimiane etc.

aranjament pentru — riele de metal aranja-
măcelării și căsăpilor, — mente pentru biserică
basreliefuri, strungă- — in execuție splendidă.
Desemnuri și prospecte se trimit gratuit.

ATENȚIUNE.

Primesc orice lucruri de tinichigiu ș. a.: învelirea
coșeriselor, taurilor, teraselor, instalări de apaducte, aranjarea
cabinelor de baie, — latrine și canaluri, de asemenea și orice
lucru aparținător acestui ram;
îmbinări de cana-
nale și eurăți
lor, etc. etc. rea
Toate a-
ceste lucruri se
efectuează solid
și foarte ieftin.

AVIS!

Pentru arhitecți și antreprenori e tot sîci depozit de
var de Vlădeni, stins și nestins, să vinde în cantități
după trebuință și foarte ieftin. Cu deosebită stimă:

Max Ruck, tinichigiu, instalator Heiden-
și vânzător de var în Nagyszeben, gasse 9.

● Artefactele de Granit ●
● și peatră de Var. ●

Knott József, Majdán.

● Prima fabrică Lugoșană de Cement și ●
● Intreprindere pentru lucrări de Beton. ●
● Intreprinzător de clădire. ●
● Telefon nr. 119. ●

● Cancellaria Fabricii de Cement și clădire: ●
LUGOȘ, str. Buziașului, vis-à-vis de casa vama

● Artefactele mele sunt aranjate cu ●
● cele mai nouă mașini sfărmoare, ●
● prelucrătoare și lustruitoare de ●
● peatră și întreprind ori-ce lucrări ●
● de piatrărie în granit sau în ●
● piatră de var. Pe comande furnizez ●
● în cel mai scurt timp pietrii și lespez ●
● de peatră prelucrate. Lucrări de ●
● sculptorie se pregătesc după desem- ●
● nuri cu cea mai mare punctualitate. ●
● Furnizez: bolovani, peatră cloplită, ●
● prund de granit și sfărîmături de ●
● granit pentru prunduire de drum, ●
● precum și la tot felul de lucruri de par- ●
● dositor, pietrii de acoperit și-mărginit.

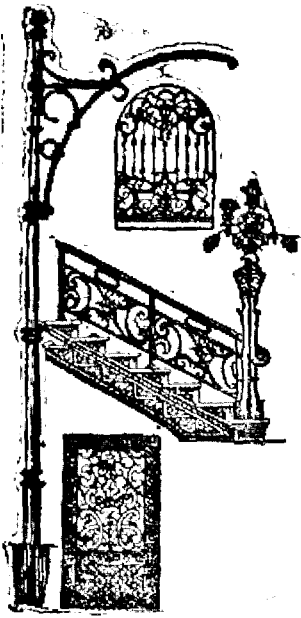
B. Bak Sándor

lăcătar și zidar specialist

Kolozsvár, Malom-u. nr. 16.

Recomandă vârtaje pentru ferestri sistem Szultberger, sunt cele mai bune — reprezentanță pentru părțile ardelen.

În nou zidita fabrică se execută:
tot-felul de lucrări de lăcătar, fiere pentru zidiri, compoziții de fier, gratii și lucrări de fier, etc. gratii și lucrări specialiste de faur. — Telefon nr. 508.

În magazinul de
mașini de cusut
și
biciclete

Kalmár Mihály

Cluj—Kolozsvár, Czerbena-
se pot cumpăra orice mașini de
cusut pentru gospodărie și
strie, deasemenea biciclete de
echipate, plă-
tind lunar, în
rate avanta-
gioase.

In atenția onoratelor dame!

În salonul de modă pentru
pălării speciale de dame,
deschis în Sibiu, Fleischer-gasse Nr. 7—9,
al d-nei Johanna Jekeli,

se găsesc în bogat asortiment cele mai noi modele
de Paris, atât gata cât și forme numai. Intrarea e
liberă și neobligătoare, prețurile cele mai moderate.

Se primesc totfelul de reparaturi și transformări;
pălării de doliu se fac gata în 24 ore.

Se află în depozit totfelul de reticole, genți
pentru dame, moderne și prima calitate.

SENZAȚIE!

Marele magazin de modă

aranjat după modelul orașelor mondiale

a lui

Püspöky Miklós

Kolozsvár, Mátyás király-tér

(În propria casă, edificată pentru acest scop)

== Secții deosebite. ==

Modă bărbătească | Modă pentru copii

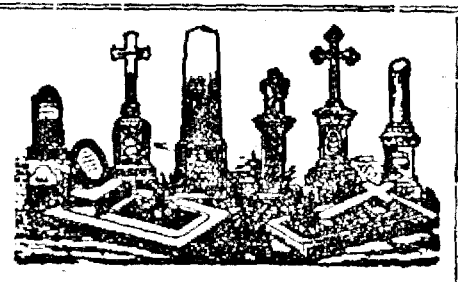
Modă pentru femei | Trusouri

Rufărie, Pânze, Albituri

Pentru atelierul meu de împletit ciorapi, primesc orice comandă

RICHTER și ZEPENEU

BISERICA-ALBĂ pietrari — VÂRSET —
— Szászky-ut 112. — Ferencz József-tér 23.

Recomandăm on-
blic din Vârset și
cele mai moderne

**MONUMENTE
MORMÂNTELE**

de granit negru și
dian, sienit, labra-

dor, marmoră albă de Ruschița, trachit pentru cripte
și pentru tot felul de zidiri.

Liferăm din piețrăria proprie tot felul de lucrări de branșă piețrăriei.
Depozit de pietri de hotare.

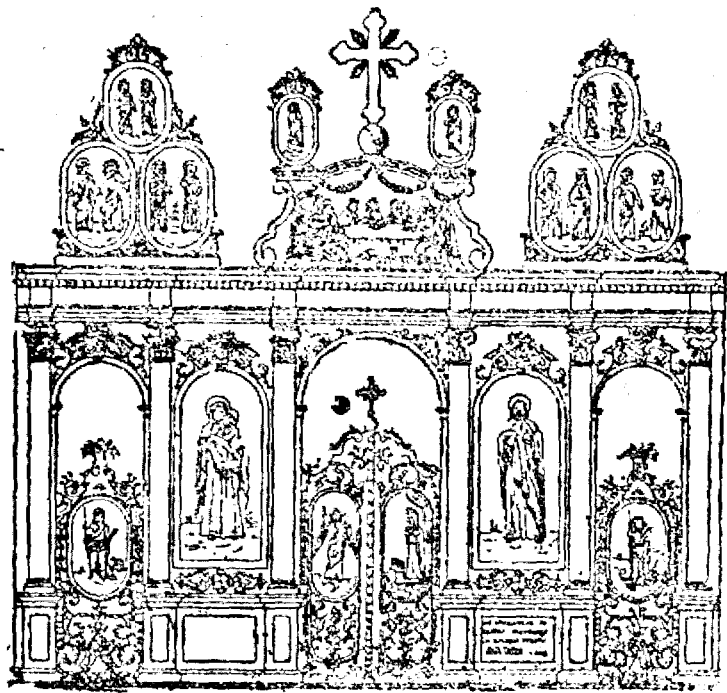
Fondată în 1870.

Fondată în 1870.

— Edificator de altare și iconostase bisericesti. —

Komáromi László

Rákospalota (I. Budapesta) Str. Főut 49.

Edifică și aranjează pe deplin:
altare, iconostase, icoane, statuie, strane,
amvoane, scaune (bănci) bisericesti, ș. a.

Renovez pe deplin, ori în parte bisericile pe lângă
prețuri foarte ieftine. Poftim pe ori-cine să binevoiască a
compara preliminarile mele cu ori-care din străinătate.